
МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

УДК 339.5(477):614.4

DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(113\)07](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(113)07)

JEL Classification: F 43; O 11

ДЬЯЧЕНКО Ольга

E-mail: o.diachenko@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-2191-1685

к. е. н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна

ГОНЧАРЕНКО Олена

E-mail: o.v.goncharenko@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0003-2563-810X

к. е. н., доцент кафедри міжнародного менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Досліджено тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України товарами в умовах пандемії COVID-19. Ідентифіковано групи країн, які запровадили обмежувальні заходи в торговельній політиці. Проаналізовано комплекс заходів, що вживаються країнами світу для стимулювання економіки під час коронавірусу. Виокремлено системні та кризові перепони в розвитку зовнішньої торгівлі України. Визначено заходи для нівелювання наслідків пандемії в торговельно-економічному співробітництві України на міжнародній арені.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, пандемія.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 зумовила проблеми в усіх галузях світової економіки. Провідні компанії світу намагаються адаптувати свою діяльність до карантинних заходів, зберегти робочі місця й мінімізувати втрати через рецесію.

Пандемія матиме масштабні негативні наслідки як для світової, так і для національних економік, зокрема й для України. Передбачати економічні наслідки спалаху вірусу COVID-19 – завдання складне через невизначеність та брак вірогідної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прогнозні наслідки коронавірусу для економіки світу проаналізовано у публікаціях багатьох експертів [1–5]. Вплив COVID-19 на зовнішню торгівлю України розглянуто вченим О. Шепотило [6]. Заходи та фінансові інструменти подолання економічних наслідків пандемії висвітлено

© Дьяченко О., Гончаренко О., 2020

в працях вітчизняних науковців [7–9]. Карантин в Україні продовжено, і невідомо, що відбуватиметься восени та взимку. Тому питання подолання наслідків для зовнішньої торгівлі товарами України потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідження тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України товарами в умовах пандемії *COVID-19* та аналіз заходів, що вживаються країнами світу для подолання хвороби за цих умов.

Матеріали та методи. Інформаційну базу статті становлять аналітичні звіти міжнародних і національних організацій, статистичні дані, прогнози експертів. Дослідження проведено шляхом загальнонаукових методів: системного аналізу, синтезу, теоретичного узагальнення та порівняння.

Результати дослідження. У ході дослідження карантинних заходів, як-от: закриття державних кордонів, припинення транспортного сполучення, обмеження діяльності великої кількості підприємств, введення обмежень для бізнесу виявлено причини глибокої рецесії в економіці світу. До кінця 2020 р. країни з найстійкішою економікою втратять не менше ніж 2.4 % ВВП, знизяться темпи приросту світового ВВП на 2020 р. – з 2.9 % до 2.4 % [10, с. 4]. За прогнозами МВФ, очікується падіння світової економіки на 3 % [11, с. 4].

Через зростання темпів поширення вірусу ймовірні збитки від пандемії збільшуються у геометричній прогресії. У лютому 2020 р. фахівці оцінювали збитки у 170 млрд дол. США [1], у березні – 2.7 трлн дол. США [2], у квітні – 4.1 трлн дол. США [3], у травні – 5.8–8.8 трлн дол. США [12].

Експерти вважають, що пандемія *COVID-19* – це глобальна криза, яка є каталізатором глибоких процесів та явищ, проте наразі аналізувати їх ще зарано. За розрахунками науковців, для нейтралізації її негативних наслідків всесвітня економіка потребує вливання 20–30 % світового ВВП, що становить майже 26 трлн дол. США [7].

Карантинні заходи розірвали налагоджені глобальні ланцюги постачань, що може спричинити перехід від вільної зовнішньої торгівлі до політики протекціонізму. До початку пандемії *COVID-19* у світі спостерігалось посилення протекціоністських тенденцій у сфері міжнародної торгівлі, що призвело до суттєвих змін традиційних виробничих ланцюгів і вплинуло на коливання цін на товари на міжнародних ринках.

Пандемія *COVID-19* спричинила повне, тимчасове або часткове зупинення діяльності підприємств у різних галузях. Скорочується світовий попит на некритично необхідні товари, що зумовлює формування аномально великих їхніх запасів, обсяги реалізації яких неможливо передбачити. Цілком слушна думка експерта М. Стадник щодо сировинних ринків: за даними ЮНКТАД, частка Китаю у 2019 р. становила 10.8 % світового товарного імпорту сировини [13], утім,

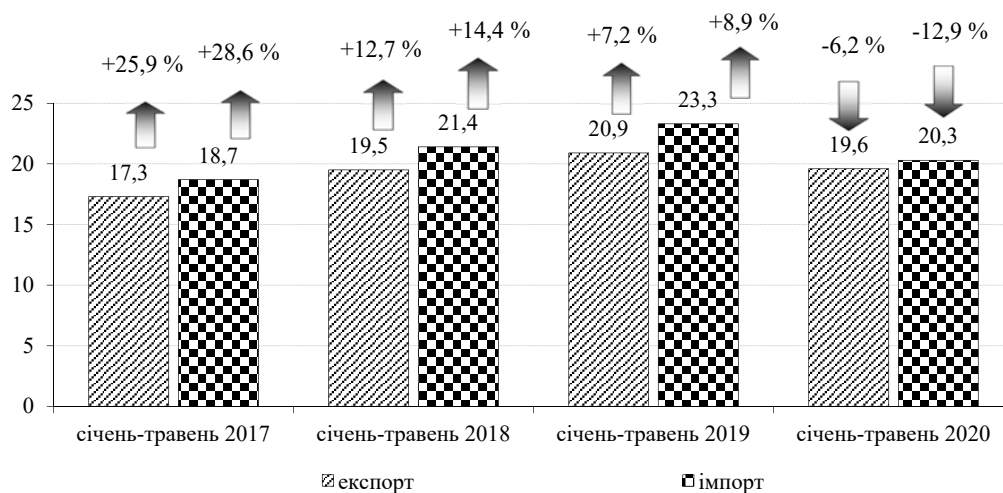
наприкінці лютого – на початку березня китайська економіка працювала на 65.5 % свого нормального рівня [5] і впала на 7 %, що позначилось на розвитку зовнішньої торгівлі країн усього світу.

В Україні активна фаза пандемії *COVID-19* розпочалася 25 березня 2020 р. За оцінками НБУ, реальний ВВП у I кв. 2020 р. знизився на 0.5 %. Основні причини – це падіння інвестиційного та зовнішнього попиту, а також очікуване скорочення обсягів транзиту газу [14].

За експертними оцінками, у 2020 р. порівняно з 2019 р. ВВП скоротиться на 4–8 %, експорт – на 10 %, імпорт – на 14.5 %; відбудеться повна або часткова зупинка підприємств, зростатиме дефіцит бюджету (8 % ВВП), стрімко збільшиться рівень безробіття (до 9.5 %). Через значну залежність економіки України від експортних надходжень (30 % ВВП у 2019 р.) прогнозується, що [11]:

- скорочуватиметься попит і поширяться обмеження на українську продукцію на ринках країн світу;
- збільшуватимуться обсяги імпорту товарів, попит на які в Україні може бути задоволений коштом вітчизняного виробництва.

За даними Державної митної служби України, обсяг зовнішньої торгівлі товарами за січень-травень 2020 р. скоротився на 10 % порівняно з аналогічним періодом 2019 р., зокрема експорт – понад 6 %, імпорт – майже на 13 % (рисунк).

Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами України у січні-травні 2017–2020 рр., млн дол. США

Джерело: складено авторами за [15; 16].

Ключову роль в економіці України відіграє агросектор, забезпечуючи 9 % ВВП, 40 % експорту, 18 % зайнятості суб'єктів господарювання та 6 % податкових надходжень [2]. Україна є одним із лідерів з виробництва й експорту багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції у світі, зокрема частка України у світовому

виробництві сої становить 1 %, у світовому експорті – 2 %; кукурудзи – 2 % та 12 % відповідно; пшениці – 3 % та 10 %; ячменю – 6 % й 15 %; соняшникової олії – 32 % і 55 % відповідно.

За оцінками НБУ [14], внесок чистого експорту в зростання реального ВВП у I кв. 2020 р. нейтральний, тож експорт товарів залишився на рівні 2019 р. Обсяги експорту підтримувалися значними врожайми зернових та олійних культур. Карантинні обмеження спричинили ажіотажний попит окремих країн, що зумовило суттєве збільшення обсягів експорту пшениці в січні-лютому, проте зменшилися постачання соняшникової олії та насіння олійних.

На початку року відновилося зростання експорту залізних руд, зокрема до Китаю, проте через істотне падіння цін на нафту скоротився попит на трубну продукцію. Нерегулярні замовлення зменшили обсяги експорту машинобудівної продукції в березні на 12 % порівняно з 2019 р.

Фізичні обсяги експорту практично не змінилися завдяки експорту агропромислової продукції (передусім зернових) і подальшому зростанню ІТ-послуг, однак фізичні обсяги експорту металургійної продукції та транзиту газу українською територією нижчі.

Через запобіжні заходи щодо занесення й поширення на території України *COVID-19* урядом введено тимчасові обмеження експорту таких товарів:

- *спирту* 80 % або більше, спирту етилового та інших спиртових дистилатів з установленням нульового обсягу квоти. Таке рішення зумовлено потребою забезпечення закладів охорони здоров'я та українських виробників фармацевтичної продукції необхідною сировиною [17];
- *гречки та зерна гречки луценого* (без плодової оболонки) для захисту внутрішнього ринку [18];
- *товарів протиепідемічного призначення* [19], як виняток у рамках ГАТТ для запобігання або полегшення критичної нестачі продуктів, що мають велике значення для країни-експортера. За даними СОТ, заборону або обмеження на експорт таких товарів введено 80 країнами світу [20].

Обмеження каналів дистрибуції й експортних ринків для бізнесу призвело до тимчасового припинення торгівлі агропродукцією в країнах Азії та ЄС, на які припадало 75 % українського експорту. За обсягами експортованої органічної продукції до ЄС у 2019 р. Україна посіла перше місце в Європі та друге – у світі (зі 123 країн) [21]. Наразі важливо мінімізувати вплив обмежень на транспортування товарів та їх продаж через традиційні канали збуту [11].

Крім бар'єрів у міжнародних ланцюгах збуту, падіння цін на світових ринках і зменшення попиту ситуація в Україні ускладнюється через:

- неналежну якість і відсутність сертифікації продукції;
- гальмування перемовин щодо виходу на ринки;

- негармонізованість українського законодавства з нормами ЄС;
- технічні бар'єри для експорту промислової продукції до ЄС;
- недостатність експортних квот для безмитного постачання агропродукції на ринки ЄС;
- відсутність ефективного механізму представництва зовнішньо-економічних інтересів України за кордоном;
- рівень якості транспортної інфраструктури;
- складність визначення походження товару;
- безпідставне збільшення митної вартості товарів;
- тривале очікування оформлення експорту на митниці;
- складність електронної комунікації з державними органами;
- брак системи нетарифного захисту від неякісної імпортованої продукції.

Імпорт товарів у I кв. 2020 р. знизився вперше з 2016 р. (на 3.9 %), на початку 2020 р. він залишився майже на рівні 2019 р. (-0.2 %) завдяки зменшенню попиту на продукцію машинобудування та низькі ціни на енергоносії. Зокрема скоротилися закупівлі комплектуючих для альтернативної енергетики через невизначеність щодо змін у відповідному законодавстві. Також не відбувалися закупівлі ядерного палива та газовидобувного обладнання. Поширення *COVID-19* у Китаї та певне звуження внутрішнього попиту на товари не першої необхідності сповільнило зростання імпорту мобільних телефонів і комп'ютерів у лютому-березні. Запровадження карантинних заходів стимулювало закупівлі продовольчих та фармацевтичних продуктів.

Карантинні заходи згруповано за такими напрямками: обмеження на переміщення населення, заходи з охорони здоров'я, заходи у сфері управління та соціально-економічній сфері, соціальне дистанціювання, ізоляція [22]. У соціально-економічній сфері країни обмежили зовнішню торгівлю харчовими продуктами та товарами для здоров'я.

Під час дослідження здійснено моніторинг змін у торговельній політиці в умовах поширення *COVID-19*. За даними Міністерства закордонних справ України, в країнах, як-от: Австрія, Велика Британія, Австралія, Азербайджан, Вірменія, В'єтнам, Алжир, Грузія, Данія, Ізраїль, Італія, Йорданія, Латвія, Молдова, Нідерланди, ОАЕ, Польща, Румунія, Сінгапур, Таджикистан, Туніс, Туреччина, Фінляндія, Швеція відмовились від експортно-імпортних обмежень. В Аргентині, Греції, Єгипті, Іспанії, Катарі, Канаді, Кіпрі, Кореї, Литві, Марокко, Португалії, Словенії, Туркменістані, Угорщині, Узбекистані, Хорватії, Чехії, Чорногорії, Швейцарії впроваджувались непрямі заходи для захисту економіки. До групи країн, в яких відбулися зміни в торговельній політиці, належать Іран, Німеччина, Північна Македонія, Сербія, Японія. У КНР та Перу стимулювалась зовнішня торгівля [23].

Жодна з країн ТОП-15 торговельних партнерів України в експорті не змінила своєї торговельної політики. Для нівелювання

негативних наслідків для бізнесу уряди країн розробляють пакети допомоги, спрямовані на його підтримку. Це такі три інструменти: кредитування за зниженими ставками, пільговий період зі сплати податкових зобов'язань, грошові дотації.

У США для підприємців виділено 1.8 млрд дол. США за програмою захисту оплати праці для покриття витрат на заробітну плату. У Німеччині розроблено програми фінансової допомоги бізнесу (до 15 тис. євро для збереження робочих місць) [7].

Для підтримки малого та середнього бізнесу уряди розвинених країн виділили кошти для виплати грантів і забезпечення гарантій по кредитах. Чимало країн надають допомогу малим підприємствам з виплати заробітної плати працівникам, змушеним припинити роботу в період пандемії. У країнах, що розвиваються, надається відстрочка податкових виплат і знижуються ставки податків найпостраждалішим галузям економіки. Так, у Туреччині зниження ставки ПДВ і відстрочка сплати соціальних внесків поширюються тільки на авіаперевізників, підприємства роздрібної торгівлі й туризму. У розвинених країнах вживають заходи грошово-кредитної політики та програми купівлі активів. В умовах нульових або негативних відсоткових ставок центральні банки перейшли до купівлі й корпоративних облігацій. У країнах, що розвиваються, знижуються ключові відсоткові ставки та розширюються операції РЕПО. У розвинених і країнах, що розвиваються, пом'якшені резервні вимоги до комерційних банків, нормативи щодо достатності капіталу й ліквідності для розширення кредитної пропозиції [24].

У сфері торговельно-економічного співробітництва з країнами світу Україні доцільно реалізувати такі заходи [11]:

- для визначення умов застосування заходів, спрямованих на забезпечення захисту національних інтересів України в умовах посиленого протекціонізму інших країн, а також у надзвичайних ситуаціях (з урахуванням норм СОТ) удосконалити національне законодавство;
- удосконалити правове поле у частині застосування інструментів торговельного захисту (антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні), що підвищить ефективність і транспарентність проведення торговельних розслідувань з використанням сучасних технологій обміну даними;
- розробити механізми захисту національних виробників від проявів недобросовісного та зростаючого імпорту шляхом використання інструментів торговельного захисту та заходів протекціоністської політики інших держав через попередження, лібералізацію та скасування торговельних бар'єрів щодо українських товарів на зовнішніх ринках;
- удосконалити правове поле захисту інтересів України з використанням механізмів СОТ та міжнародних договорів;

- запровадити постійний моніторинг внутрішнього ринку, експорту й імпорту продукції АПК і харчової промисловості, товарів індивідуального захисту населення, медичного обладнання, виробів медичного призначення, лікарських препаратів.

Формуючи пакет допомоги найпостраждалішим галузям, держава повинна передбачити як монетарні, так і фіскальні інструменти. Насамперед адекватно фінансувати систему охорони здоров'я. Цілком слушна думка О. Шепотило [6], що монетарна політика потребує пом'якшення. Облікова ставка Національного банку України становить 8 % [8], її варто знизити синхронно з центробанками провідних країн світу. Таким шляхом пішов центробанк Великої Британії – Банк Англії, знизивши базову ставку до 0.1 %, базова ставка Банку Канади після двократного зниження становить 0.75 %, Банк Кореї зменшив облікову ставку до 0.75 %, Банк Австралії – до 0.25 %, Центральний банк Індонезії – до 4.5 % [9, с. 9]. Європейський центральний банк зберіг базову відсоткову ставку на історичному мінімумі в розмірі 0 %, а депозитну – на рівні –0.5 % [9, с. 7]. Зниження базової ставки Національного банку України допоможе скоротити вартість і збільшити доступність грошових коштів.

Висновки. Наразі економічні збитки від пандемії *COVID-19* ще не оцінено через подальше поширення вірусу. Дослідження заходів, що вживаються країнами світу для стимулювання економіки за умов коронавірусу, показали, що розвинені країни намагаються відновити свою економіку через мобілізацію фінансових ресурсів, запровадження масштабних програм з підтримки виробників та податкових послаблень. Проте окремі країни, що розвиваються, запроваджують тимчасові зовнішньоторговельні обмеження, аби уникнути дефіциту продукції на внутрішньому ринку, застосовують інші економічні стимули для нівелювання наслідків пандемії.

В Україні впроваджують економічні заходи протидії пандемії та тимчасові торговельні обмеження. *COVID-19* майже не впливає на експорт товарів, однак разом з іншими світовими тенденціями призвів до зниження критичного імпорту. Наявність системних і кризових прогалин у торговельній політиці України вимагає застосування нагальних заходів у сфері торговельно-економічного співробітництва з країнами світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Обух В. Не помремо, так збанкрутуємо?.. Економічні збитки через *COVID-19* у кілька разів перевищать обсяги українського ВВП. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2881684-uroki-kitajskogo-koronavirusu-castina-1.html> (дата звернення 07.06.2020).

2. Coronavirus Could Cost the Global Economy \$2.7 Trillion. Here's How / T. Orlik, J. Rush, M. Cousin, J. Hong (дата оновлення 06.03.2020) URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/?srnd=premium-europe&sref=6G2RWwOr> (дата звернення 08.06.2020).
3. Азіатський банк розвитку підрахував збитки світової економіки від коронавіруса. URL: <https://vezha.net.ua/economy/aziatskij-bank-rozvitku-pidrahuvav-zbitki-svitovoyi-ekonomiki-vid-koronavirusa/> (дата звернення 05.06.2020).
4. Хара О. Як глобальна криза, COVID-19, Китай та Росія вплинуть на американську політику та економіку. URL: https://dt.ua/international/viyna-trampa-z-virusom-i-za-bilij-dim-342186_.html (дата звернення 05.06.2020).
5. Стадник М. Вплив COVID-19 на світову економіку. Вісник МСФЗ. 2020. № 3. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002118 (дата звернення 05.06.2020).
6. Шепотило О. Вплив COVID-19 на світову економіку та зовнішню торгівлю України. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/uk/vpliv-covid-19-na-svitovu-ekonomiku-ta-zovnishnyu-torgivlyu-ukrayini/> (дата звернення 05.06.2020).
7. Паляничко В. Фінансові інструменти для підтримки бізнесу під час карантину: що треба знати? (дата оновлення: 6.05.2020) URL: <https://blog.liga.net/user/vpalianychko/article/36799> (дата звернення 07.06.2020).
8. Облікова ставка Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish> (дата звернення 05.06.2020).
9. Огляд заходів, що вживаються країнами світу для боротьби з пандемією та подоланням її наслідків. Центр зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-04/svitova-ekonomika-ta-pandemiya.pdf> (дата звернення 05.06.2020).
10. COVID-19 та світова економіка: врятувати неможливо ліквідувати? URL: <https://kreston-gcg.com/ua/covid-19-ta-svitova-ekonomika-vryatuvati-nemozhливо-likviduvati/> (дата звернення 05.06.2020).
11. Додаток до Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020-2022 роки. Інформаційно-аналітичні матеріали. Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymylyuvannia/progr-covid19-analytics.pdf> (дата звернення 07.06.2020).
12. Песимістичний прогноз: збитки світової економіки від коронавірусу оцінили в \$6-9 трильйонів. Інформаційне агентство «Уніан». URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/pandemiya-koronavirusu-zbitki-svitovoji-ekonomiki-ocinili-v-6-9-trilyoniv-novini-ukrajina-10997906.html> (дата звернення 05.06.2020).
13. Офіційний веб-сайт UNCTADstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> (дата звернення 12.06.2020).

14. Інфляційний звіт. Квітень 2020 / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4 (дата звернення 20.06.2020).
15. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (дата звернення 05.06.2020).
16. Статистичний експорт та імпорт товарів. Державна митна служба України. URL: <http://www.customs.gov.ua/?p=343> (дата звернення 05.06.2020).
17. COVID-19: тимчасово – до 01.06.2020 р. – обмежено експорт спирту. Вісник. Офіційно про податки. (дата оновлення: 25.03.2020) URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100017020-covid-19-timchasovo-do-01-06-2020-r-obmezhenno-eksport-spirtu> (дата звернення 12.06.2020).
18. Уряд ввів квотування на експорт гречки до 1 липня 2020 року. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-vviv-kvotuvannya-na-eksport-grechki-do-1-lipnya-2020-roku> (дата звернення 05.06.2020).
19. Рішення Уряду щодо тимчасового обмеження експорту товарів протиепідемічного призначення. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (дата оновлення: 11.03.2020) URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ef2fe920-a5fa-41b4-9981-bc136ed436be&title=RishenniaUriaduSchodoTimchasovogoObmezheniaEksportuTovarivProtiepidemiologichnogoPriznachennia>.
20. Експорт засобів захисту від коронавірусу заборонили або обмежили 80 країн світу, що перешкоджає боротьбі з інфекцією. Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна». URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/657397.html> (дата звернення 08.06.2020).
21. Україна посіла 1 місце в Європі за обсягами експортованої органічної продукції та 2-ге місце у світі. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28478e1e-eea9-4143-808a-f258bd33dab9&title=UkrainaPosila1-MistseVvropiZaObsiagamiImportovanoiOrganichnoiProduksiiTa2-geMistseUSviti> (дата звернення 08.06.2020).
22. The #COVID-19 Government Measures Dataset. May 2020. URL: https://www.acaps.org/sites/acaps/files/key-documents/files/acaps_-_covid-19_government_measures_dataset_readme.pdf (дата звернення 05.06.2020).
23. Дізнайтеся більше про зміни в торговельній політиці іноземних країн у зв'язку із COVID-19. Міністерство закордонних справ України (дата оновлення: 18.03.2020) URL: <https://mfa.gov.ua/news/diznajtesya-bilshe-pro-zmini-v-torgovelnij-politici-inozemnih-krayin-u-zvyazku-iz-covid-19> (дата звернення 08.06.2020).
24. Інформація щодо впливу заходів з підтримки національних економік в умовах пандемії COVID-19 на умови експорту української продукції. Львівська Торгово-промислова палата. URL: <https://lcci.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/Informatsiia-shchodo-vplyvu-zakhodiv-z-pidtrymky-natsionalnykh-ekonomik-v-umovakh-pandemii-COVID-19-na-umovy-eksportu-ukrainskoi-produksii.pdf>

Стаття надійшла до редакції 15.07.2020.

Diachenko O., Honcharenko O. Foreign trade of Ukraine in the conditions of the COVID-19 pandemic.

Background. *The COVID-19 pandemic led to problems in all sectors of the global economy. The world's leading companies are focused on how to adapt their activities to quarantine measures, save jobs and minimize losses due to the recession. There is no doubt that the pandemic will have far-reaching negative consequences for the world economy, including Ukraine. The economic consequences predicting of an outbreak of the COVID-19 virus is a difficult task due to uncertainty and lack of reliable information.*

The aim of the article is to study the development trends of Ukraine's foreign trade in goods in the context of the COVID-19 pandemic and to analyze the measures taken by countries around the world to stimulate it under these conditions.

Materials and methods. *The information base of the article is presented by analytical reports of international and national organizations, statistical data, forecasts of experts. The research was conducted using general scientific methods: system analysis, synthesis, theoretical generalization and comparison.*

Results. *Trends in the development of Ukraine's foreign trade in goods in the context of the COVID-19 pandemic were studied. Groups of countries that have introduced restrictive measures in trade policy were identified. The complex of measures taken by the countries of the world to stimulate the economy in the conditions of a coronavirus pandemic was analyzed. Systemic and crisis obstacles in the development of Ukraine's foreign trade were highlighted. Measures to mitigate the effects of the pandemic were identified in trade and economic cooperation of Ukraine in the international arena.*

Conclusion. *The economic damage from the pandemic has not yet been estimated due to the further spread of the virus. Research of measures taken by countries around the world to stimulate the economy in the context of the COVID-19 pandemic have shown that developed countries are trying to restore its economies, primarily through the mobilization of financial resources, the introduction of large-scale programs to support producers and tax breaks. It was found that only some developing countries introduce temporary foreign trade restrictions to avoid shortages in the domestic market. Most other countries use economic incentives to the leveling effects of the pandemic. Ukraine has implemented economic measures against the pandemic and temporary trade restrictions. COVID-19 has a neutral effect on exports of goods, but together with other global trends has led to a reduction of critical imports. The existence of systemic and crisis gaps in Ukraine's trade policy requires immediate action in the field of trade and economic cooperation with the countries of the world.*

Keywords: foreign trade, export, import, pandemic.

REFERENCES

1. Obuh, V. Ne pomremo, tak zbankrutujemo?.. Ekonomichni zbytky cherez COVID-19 u kil'ka raziv perevyshhat' obsjagy ukrai'ns'kogo VVP. Ukrinform [We will not die, so we will go bankrupt? Economic losses through COVID-19 will be several times higher than Ukraine's GDP. Ukrinform]. Retrieved from

- <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2881684-uroki-kitajskogo-koronavirusu-castina-1.html> (date of request 07.06.2020) [in Ukrainian].
2. Orlik, T., Rush, J., Cousin, M., & Hong, J. Coronavirus Could Cost the Global Economy \$2.7 Trillion. Here's How / (update date 06.03.2020). Retrieved from <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/?srnd=premium-europe&sref=6G2RWwOr> (date of request 08.06.2020) [in English].
 3. Aziats'kyj bank rozvytku pidrahuvav zbytky svitovoi' ekonomiky vid koronavirusa [The Asian Development Bank has calculated the losses of the world economy from the coronavirus]. Retrieved from <https://vezha.net.ua/economy/aziatskij-bank-rozvytku-pidrahuvav-zbitki-svitovoyi-ekonomiki-vid-koronavirusa/> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 4. Hara, O. Jak global'na kryza, COVID-19, Kytaj ta Rosija vplynut' na amerykans'ku polityku ta ekonomiku [How the global crisis, COVID-19, China and Russia will affect American politics and economics]. Retrieved from https://dt.ua/international/viyna-trampa-z-virusom-i-za-biliy-dim-342186_.html (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 5. Stadnyk, M. (2020). Vplyv COVID-19 na svitovu ekonomiku. [The impact of COVID-19 on the world economy]. *Visnyk MSFZ – Bulletin of IFRS*, 3. Retrieved from https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002118 (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 6. Shepotylo, O. Vplyv COVID-19 na svitovu ekonomiku ta zovnishnju torgivlju Ukrai'ny. VoxUkraine [The impact of COVID-19 on the world economy and foreign trade of Ukraine. VoxUkraine]. Retrieved from <https://voxukraine.org/uk/vpliv-covid-19-na-svitovu-ekonomiku-ta-zovnishnyu-torgivlyu-ukrayini/> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 7. Paljanychko, V. Finansovi instrumenty dlja pidtrymky biznesu pid chas karantynu: shho treba znaty? (data onovlennja: 6.05.2020) [Financial instruments to support business during quarantine: what you need to know? (update date: 6.05.2020)] Retrieved from <https://blog.liga.net/user/vpalianychko/article/36799> (date of request 07.06.2020) [in Ukrainian].
 8. Oblikova stavka Nacional'nogo banku. Nacional'nyj bank Ukrai'ny [The discount rate of the National Bank. National Bank of Ukraine]. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 9. Ogljad zahodiv, shho vzhvyajut'sja krai'namy svitu dlja borot'by z pandemijeju ta podolannjam i'i naslidkiv. Centr zovnishn'opolitychnyh doslidzhen' Nacional'nogo instytutu strategichnyh doslidzhen' [Overview of measures taken by countries around the world to combat the pandemic and overcome its consequences. Center for Foreign Policy Studies of the National Institute for Strategic Studies]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-04/svitova-ekonomika-ta-pandemiya.pdf> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 10. COVID-19 ta svitova ekonomika: vrjatuvaty nemozhlyvo likviduvaty? [COVID-19 and the world economy: can't it be saved?]. Retrieved from <https://kreston-gcg.com/ua/covid-19-ta-svitova-ekonomika-vryatuvati-nemozhlyvo-likviduvati/> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 11. Dodatok do Derzhavnoi' programy stymuljuvannja ekonomiky dlja podolannja negatyvnyh naslidkiv, sprychynenyh obmezhuval'nymy zahodamy shhodo zapobigannja vynyknennju i poshyrennju koronavirusnoi' hvoroby (COVID-19) na 2020-2022 roky. Informacijno-analitychni materialy / Kabinet ministriv Ukrai'ny [Annex to the State Program of Economic Stimulation to Overcome the Negative Consequences of Restrictive Measures to Prevent the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19) for 2020-2022. Information and analytical

- materials. Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/progr-covid19-analytics.pdf> (date of request 07.06.2020) [in Ukrainian].
12. Pesymistychnyj prognoz: zbytky svitovoi' ekonomiky vid koronavirusu ocynily v \$6-9 tryl'joniv. Informacijne agentstvo «Unian» [Pessimistic forecast: the losses of the world economy from the coronavirus were estimated at \$ 6-9 trillion]. UNIAN News Agency. Retrieved from <https://www.unian.ua/economics/finance/pandemiya-koronavirusu-zbitki-svitovoji-ekonomiki-ocinili-v-6-9-trilyoniv-novini-ukrajina-10997906.html> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 13. Oficijnyj veb-sajt UNCTADstat [Official website UNCTADstat]. Retrieved from <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> (date of request 12.06.2020) [in Ukrainian].
 14. Inflacijnyj zvit. Kviten' 2020. Nacional'nyj bank Ukrai'ny [Inflation report. April 2020. National Bank of Ukraine]. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4 (date of request 20.06.2020) [in Ukrainian].
 15. Zovnishn'oekonomichna dijal'nist'. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny [Foreign economic activity. State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (date of request 05.06.2020)
 16. Statystychnyj eksport ta import tovariv. Derzhavna mytna sluzhba Ukrai'ny. [Statistical exports and imports of goods. State Customs Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.customs.gov.ua/?p=343> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 17. COVID-19: tymchasovo – do 01.06.2020 r. – obmezhenno eksport spyrtu // Visnyk. Oficijno pro podatky. (data onovlennja: 25.03.2020) [COVID-19: temporarily - until 01.06.2020 - export of alcohol is limited. *Visnyk*. Officially about taxes. (update date: 25.03.2020)]. Retrieved from <http://www.visnyk.com.ua/uk/news/100017020-covid-19-tymchasovo-do-01-06-2020-r-obmezhenno-eksport-spyrtu> (date of request 12.06.2020) [in Ukrainian].
 18. Urjad vviv kvotuvannja na eksport grechky do 1 lypnja 2020 roku. Urjadovyj portal [The government introduced quotas on buckwheat exports until July 1, 2020]. Government portal. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-vviv-kvotuvannja-na-eksport-grechki-do-1-lipnja-2020-roku> (date of request 05.06.2020) [in Ukrainian].
 19. Rishennja Urjadu shhodo tymchasovogo obmezhennja eksportu tovariv protyepidemichnogo pryznachennja. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torgivli ta sil's'kogo gospodarstva Ukrai'ny (data onovlennja: 11.03.2020) [Decision of the Government on temporary restriction of exports of anti-epidemic goods. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (update date: 11.03.2020)] Retrieved from <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ef2fe920-a5fa-41b4-9981-bc136ed436be&title=RishenniaUriaduSchodoTymchasovogoObmezhennjaEksportuTovarivProtiepidemiologichnogoPriznachennja> [in Ukrainian].
 20. Eksport zasobiv zahystu vid koronavirusu zaboronyly abo obmezhyly 80 kraj'n svitu, shho pereshkodzhaje borot'bi z infekcijeju. Informacijne agentstvo «Interfaks-Ukrai'na» [The export of coronavirus protection products has been banned or restricted in 80 countries, which hinders the fight against infection. Interfax-Ukraine News Agency]. Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/657397.html> (date of request 08.06.2020) [in Ukrainian].
 21. Ukrai'na posila 1 misce v Jevropi za obsjagamy eksportovanoi' organichnoi' produkcii' ta 2-ge misce u sviti. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torgivli ta sil's'kogo

- gospodarstva Ukrai'ny [Ukraine ranked 1st in Europe in terms of exported organic products and 2nd in the world. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine]. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28478e1e-eea9-4143-808a-f258bd33dab9&title=UkrainaPosila1-MistseVvropiZaObsiagamiImportovanoiOrganichnoiProduktsiiTa2-geMistseUSviti> (date of request 08.06.2020) [in Ukrainian].
22. The #COVID-19 Government Measures Dataset. May 2020. Retrieved from https://www.acaps.org/sites/acaps/files/key-documents/files/acaps_-_covid-19_government_measures_dataset_readme.pdf (date of request 05.06.2020) [in English].
 23. Diznajtesja bil'she pro zminy v torgovel'nij polityci inozemnyh krai'n u zv'jazku iz COVID-19 / Ministerstvo zakordonnyh sprav Ukrai'ny (data onovlennja [Learn more about changes in foreign trade policy in connection with COVID-19 / Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (update date: 18.03.2020)]. Retrieved from <https://mfa.gov.ua/news/diznajtesya-bilshe-pro-zmini-v-torgovelnij-politici-inozemnih-krayin-u-zvyazku-iz-covid-19> (date of request 08.06.2020) [in Ukrainian].
 24. Informacija shhodo vplyvu zahodiv z pidtrymky nacional'nyh ekonomik v umovah pandemii COVID-19 na umovy eksportu ukrai'ns'koi produktsii. L'vivs'ka Torgovopromyslova palata [Information on the impact of measures to support national economies in the context of the COVID-19 pandemic on the conditions of export of Ukrainian products]. Lviv Chamber of Commerce and Industry. Retrieved from <https://lcci.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/Informatsiia-shhodo-vplyvu-zakhodiv-z-pidtrymky-natsionalnykh-ekonomik-v-umovakh-pandemii-COVID-19-na-umovy-eksportu-ukrainskoi-produktsii.pdf> [in Ukrainian].